

ЛІТОПИС ПОДІЙ

ДУХОВНІ ОБРІЇ МИХАЙЛИНИ КОЦЮБИНСЬКОЇ: ГІДНЕ ПОШАНУВАННЯ ЮВІЛЯРКИ

В інтелектуальній царині національного культурного простору помітно вивищується духовна «планета» Михайлини Коцюбинської. Як відомо, вона «спадкоємиця великого роду Коцюбинських — дочка молодшого брата Коцюбинського Хоми Михайловича, відомий літературознавець, одна з когорти шістдесятників, чий духовний світ вибудовувався й кристалізувався в нелегких умовах тоталітарного суспільства, наповнюючись — через роки й жорсткі випробування — тим приматом духу, що й вивів її на нинішні творчі обрії» (Л. Тарнашинська). В усіх життєвих ситуаціях Михайлина Хомівна завжди зберігала чистоту духу та моральну стійкість, а в пору «українського безчасся» (І. Дзюба) не відмовлялась «від розкоші бути собою», відтак «у світі половинчатих душ і узаконених напівправд однозначно засвітилась на дорозі гнаних за правду і вірних цій правді до кінця» (Є. Сверстюк). З нагоди 90-річного ювілею цієї непересічної особистості з ініціативи кафедри української літератури та компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка проведено Всеукраїнську міждисциплінарну наукову конференцію «Феномен Михайлини Коцюбинської в контексті доби».

Неординарність цього заходу зумовлена його інноваційним характером. Щоби всебічно охопити різні аспекти життєпису літературознавиці, модератори запланували п'ять наукових локацій у тих регіонах України, з якими пов'язані найпримітніші факти біографії дослідниці: пленарне засідання (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 17 грудня 2021 р.); «У спогадах сучасників: слово про Михайлину Коцюбинську» (Музей шістдесятництва, м. Київ, 18 грудня 2021 р.); секційне засідання «Михайлина Коцюбинська — інтерпретатор та дослідник класичної української літератури» (Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник М. Коцюбинського, 11 січня 2022 р.); два секційні засідання: «Шістдесятники і шістдесятництво в літературно-критичних студіях Михайлини Коцюбинської» та «Вербалізація національної самоідентифікації Михайлини Коцюбинської» (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 1 лютого 2022 р.); науково-методичний семінар «Михайлина Коцюбинська — дослідниця творчості Василя Стуса: методичні аспекти до вивчення творчості письменника в умовах НУШ» (Орининський ліцей Кам'янець-Подільського району

Хмельницької області, 15 лютого 2022 р.). Ідея та багатоступенева реалізація проекту належить завідувачеві кафедри історії української літератури та компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка професору Олегові Рарицькому — доктору філологічних наук, дослідникові «партитур тексту і духу» українського шістдесятництва, його сенсу, культурно-історичної вмотивованості та самодостатнього творчого обрису.

Першою локацією став Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Присутніми на онлайн-заході були близько 100 осіб, зокрема студенти, викладачі, науковці, представники гуманітарної сфери. З вітальним словом перед учасниками заходу виступила завідувачка кафедри української літератури, доцент *А. Вінничук*, яка означила пріоритети наукової співпраці двох освітніх закладів, зацентрувала на винятковій ролі Михайлини Коцюбинської в літературному процесі другої половини ХХ ст. Професор *О. Рарицький* окреслив цілі та перспективи наукового проекту, обґрунтував актуальність запропонованої проблематики. У доповіді «Михайлина Коцюбинська: текст, життя, доля» *І. Коцюбинський*, директор Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського, висвітлив життєвий шлях науковиці, звернувши особливу увагу на чернігівський період її духовного становлення. *С. Гальченко*, завідувач відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, заступник директора з наукової та видавничої діяльності, у доповіді «Михайлина Коцюбинська як джерелознавець-архівіст» проаналізував працю літературознавиці у відділі рукописних фондів і текстології цієї установи, розповів про ретельну роботу дослідниці з документами, завдяки котрим у 1990-ті роки відбулося повернення із забуття багатьох українських письменників, насамперед Василя Стуса. Доцент кафедри української літератури Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського *Н. Поляруш* у доповіді «Нефікційний текст Михайлини Коцюбинської: спроба аналізу» окреслила постать науковиці у спогадах сучасників, поділилася враженнями від зустрічей із нею в цьому виші. До заходу долучилися і працівники університетської бібліотеки, які підготували виставку та презентацію, а також співробітники Вінницького літературно-меморіального музею М. Коцюбинського в особі заступника директора з наукової роботи *М. Суржикової*, яка розповіла про родину Михайлини Хомівни та її безпосередні стосунки із цим закладом.

Наступне пошанування достойної ювілярки відбулося на базі Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського на секційному онлайн-засіданні «Михайлина Коцюбинська — інтерпретатор та дослідник класичної української літератури». Доповідь про Михайлину Хомівну як наукового консультанта й редактора видань Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника М. Коцюбинського виголосив директор цього закладу, правнук письменника *І. Коцюбинський*. *Я. Поліщук*, доктор філологічних наук, професор університету імені Адама Міцкевича в Познані, висвітлив вагомий внесок літературознавиці в реінтерпретацію постаті М. Коцюбинського в 1960-х роках. Неабиякий інтерес присутніх викликала інформація головної хранительки фондів музею-заповідника *К. Федько* щодо особистих речей М. Коцюбинської у фондівій колекції музею. Директорка Чернігівської загальноосвітньої школи І—ІІІ ступенів № 17 *В. Коломийцева* виголосила доповідь про Чернігів як текст у спогадах М. Коцюбинської — колишньої випускниці цього загальноосвітнього закладу. Особливе пошанування викликали цікаві книжкові презентації, якими завершилось наукове зібрання: 1. Yaroslav Polishchuk (Ярослав Поліщук). Краса у дзеркалах буття: Поштаць Михайла Коцюбинського в українській культурі. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2021. 232 s.; 2. Юлія Степчук. Феномен Шевченка: рецепція та інтерпретація Михайлини Коцюбинської: монографія. Хмельницький, 2021. 152 с.

Як свідчать назви інших локацій, запропонований модераторами алгоритм заходів забезпечив гідне пошанування та різнобічне осмислення потужної в науковому

плані спадщини ювілярки, явивши конструктивний діалог учасників. «Живий» образ Михайлини Хомівни постав у спогадах її близького кола (*М. Горбала* — письменника-дисидента, правозахисника; *М. Довгань* — журналістки, учасниці руху шістдесятників), дослідників наукової спадщини (*Е. Соловей* — докторки філологічних наук, професорки; *О. Лодзинської* — завідувачки музею шістдесятництва, філії Музею історії міста Київ). Зворушливим словом прозвучали на локації в Музеї шістдесятництва спомини аспірантки Михайлини Хомівни — кандидата філологічних наук *Н. Загоруйко*. На двох секційних засіданнях четвертої локації було представлено різні аспекти шістдесятництва, якому ювілярка надала «певної легітимності». Основний вектор обговорення визначила проблема «Духовний простір життєтворчості Михайлини Коцюбинської в соціокультурному контексті доби та дискурсу її національної самопрезентації». Етичне й естетичне буття дослідниці в національному інтелектуальному поступі шістдесятництва оприявила полімножинна палітра тексту, структурованого цікавими доповідями науковців — літературознавців (*В. Біляцької, Н. Глушковецької, Т. Джурбий, І. Зелененької, С. Кіраля, І. Онікієнко, Н. Осмак, Г. Райбедюк, В. Щегельського* й ін.) та лінгвістів (*Л. Марчук, Т. Осіпової, Н. Піддубної, А. Попович, Т. Сукаленко, О. Халіман, Н. Щербакової* та ін.). Не полишив нікого з учасників наукового марафону, присвяченого ювілею Михайлини Коцюбинської, методичний семінар. Він об'єднав у стінах Орининського ліцею Кам'янець-Подільського району ідеєю культурно-історичного відродження та формування в учнівської молоді національної самосвідомості «в одну громаду скутих» (*І. Франко*) педагогів-словесників (*Ю. Габрик, Н. Громик, Л. Марчук, С. Молдована, Л. Нікольчук, В. Рубановську*) та вчителів історії (*М. Борзишина, Н. Бугерчук, С. Савчука, В. Підгірного, О. Побережного*). Кожен із доповідачів представив індивідуальні методичні знахідки, поділився педагогічними ідеями щодо інноваційних форм вивчення в загальноосвітніх закладах українського спротиву тоталітарній системі та думками про вплив цього історичного чинника на сучасне державотворення, про місце й роль у відповідних процесах постатей Василя Стуса й Михайлини Коцюбинської. Роботу всіх локацій підсумувало завершальне пленарне засідання у стінах Огієнкового вишу (22 лютого 2022 р.).

Про інтелектуальну та духовну атмосферу наукового проекту на пошанівку Михайлини Коцюбинської, незгасний інтерес до її постаті свідчить неабияка активність і жвавий діалог учасників і гостей із різних куточків України та її поза меж — Кам'янця-Подільського й Вінниці, Києва й Чернігова, Любліна й Познані, Харкова й Дніпра, Кривого Рогу й Ізмаїла, Ірпня й Оринина. Подібні наукові заходи для сьогодення особливо важливі, надто коли йдеться про засвоєння моральних імперативів шістдесятників, у колі яких яскраво засвітилася «своєю культурною справжністю, правдивістю і професійним рівнем, щирістю і повнотою віддачі Михайлина Коцюбинська» (*Є. Сверстюк*). Тож ювілейні роковини такої масштабної особистості, неординарної в національному духовному просторі — на правду явище феноменальне, як і зініційовані науковцями Огієнкового вишу приурочені їй заходи. Адже Михайлина Коцюбинська «належить до тих людей, які формують моральне та інтелектуальне обличчя нації» (*Н. Загоруйко*). Це був креативний, інноваційний, надзвичайно цікавий полілог науковців, учителів-словесників і студентської молоді, що дав змогу упригуд наблизитись до духовних обріїв осяйної постаті руху національного «пряmostояння» — тих найсвітліших його представників, котрі «самим своїм існуванням повертали життя змертвілим і спорожнілим словам, і самі породжували Слово “на вагу золота”» (*О. Рарицький*).

Галина РАЙБЕДЮК

Отримано 26 червня 2022 р.

м. Ізмаїл